

**MUNI
LAW**

Směnečné rukojemství Blankosměnka

Zuzana Dvořáková

16. 10. 2019

Zajištění (utvrzení) směnečných závazků

- Obecné prostředky – smluvní pokuta, ručení
- Zajišťovací prostředky směnečného práva – SMĚNEČNÉ
RUKOJEMSTVÍ

Závazek avala jako „běžné“ ručení?

V poměrech dané věci nemá Nejvyšší soud (ve shodě se soudy nižších stupňů) žádné pochybnosti o tom, že žalovaný blankosměnku podepsal k doložce „per aval“; tím se zaručil za její zaplacení (s výminkou jejího doplnění a přeměny na směnku). Jiný závazek žalovaného, než ve směnečné listině vyjádřený, z podpisu blankosměnky směnečným rukojmím dovozovat nelze, a to ani v souvislosti s textem nacházejícím se na blankosměnce (v části listiny pod podpisy směnečných dlužníků), podle něhož slouží k zajištění pohledávek vyplývajících ze smlouvy o půjčce. Zmíněný text vyjadřuje (jen) důvod vystavení blankosměnky (její zajišťovací povahu); nic nemění na neakcesorické povaze závazku z blankosměnky ve vztahu závazku blankosměnkou zajištěnému.

Jinými slovy, z blankosměnky (podpisu žalovaného jako směnečného rukojmího) nelze usuzovat na (současný) vznik ručitelského závazku (§ 546 obč. zák.) žalovaného za zaplacení směnkou zajištěné pohledávky.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2019 sp. zn. 29 Cdo 4432/2017

Směnečné rukojemství

- Vysoká četnost v české praxi (zvýšení bonity směnky?)
- Zásadní rozdíly mezi běžným ručením a rukojemstvím – chybí subsidiarita, formální akcesorita
- Garance za zaplacení směnky samotné
 - Nejedná se o zajištění závazku konkrétního avaláta, ale závazků všech dlužníků na směnce již podepsaných (i těch, kteří se teprve směnečnými dlužníky stanou)
 - Zajištění nesměřuje proti konkrétnímu věřiteli, ale k aktuálnímu věřiteli
- Rukojemství vždy jen za zaplacení směnky

Osoby směnečného rukojemství

- Aval (avalista, směnečný rukojmí)
 - třetí osoba
 - osoba na směnce již podepsaná (např. nepřímý dlužník) nebo osoba na směnce uvedená (např. směnečník, který neakceptoval směnku, domiciliát)

- Avalát
 - osoba, za kterou se aval zaručil – avalátem nemůže být osoba, která ze směnky není směnečně zavázaná (např. směnečník, který neakceptoval)
 - nelze aval sám za sebe

Obsah prohlášení avala

- Podmínky nepřipustné → neplatnost prohlášení avala
- Závazek avala je dán obsahem směnky (např. splatnost), ale
 - Možná limitace výše (čl. I § 30 ZSŠ)
 - Doložka „bez protestu“, vlastní podpůrná adresa (čl. I § 46 odst. 1, 3 ZSŠ)
- Podoby prohlášení
 - Úplné rukojemské prohlášení
 - Zkrácené prohlášení
 - Holý aval

Určení osoby avaláta

- Explicitně
- Nevyvratitelnou domněnkou v čl. I § 31 odst. 4 ZSŠ (čl. I § 77 odst. 3 ZSŠ)

Čl. I § 31 odst. 4 ZSŠ

„V prohlášení je třeba udat, za koho se přejímá. Není-li to udáno, platí, že se přejímá za výstavce.“

Prohlášení avala

- Umístění
 - Směnka (rub i líc)
 - Přívěsek
 - Opis

Čl. I § 31 odst. 3 ZSŠ

O pouhém podpisu rukojmího na líci směnky platí, že zakládá směnečné rukojemství, nejde-li o podpis směnečníka nebo výstavce

- Jazyk – prohlášení avala a jiných osob (indosanti, akceptant) se mohou odchýlit od jazyka směnka

Směnka

Za tuto směnku zaplatte dne 17. 10. 2019

na řad Zbyňkovi Kadeřábkovi, nar. 30. 8. 1986, bytem Štefánikova 61, 61200 Brno

částku 150.000,-Kč (slovy: stopadesáttisíckorunčeských)

Směnečník: Jiří Kulhavý, nar. 1. 6. 1990, bytem Jabloňová 2, 664 48 Moravany

Akceptuji: Kulhavý

V Brně dne 17. 10. 2018

Výstavce: Karel Urbánek, nar. 15. 3. 1948, bytem Zelná 8, 602 00 Brno

Karel Urbánek

Klára Modrá

jako směnečný rukojmí za Jiřího Kulhavého Vojtěch Směnka

Per aval Tomáš Drábek

Formulář směnky cizí s předtištěným avalem

_____ Miesto vystavenia zmenky	_____ Dátum vystavenia zmenky (mesiac slovom)	_____	Zmenečné ručenie:
ZA TÚTO ZMENKU ZAPLATÍM "BEZ PROTESTU"			
_____ Komu (veriteľ)	_____ Dátum splatnosti zmenky (mesiac slovom)	_____ Miesto splatenia zmenky	ako ručiteľ: _____ podpis ručiteľa
_____ Suma slovom	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"><p>Účastníci zmenkového vzťahu svojimi podpismi na tejto zmenke prejavujú svoju vôľu byť viazaní týmto zmenkovým vzťahom a touto rozhodcovskou doložkou. Spory, ktoré vzniknú z tejto zmenky sa budú prejednávať a rozhodovať bez prítomnosti účastníkov (písomne a zrýchlenou formou) v rozhodcovskom konaní pred Rozhodcovským súdom Bratislava, sídlo: Žilinská 14, 811 05 Bratislava (www.rsba.sk). Účastníci sa podriadia rozhodcovskému konaniu a rozhodnutiu.</p></div>		
_____ podpis veriteľa	_____ Meno/názov, adresa a podpis dlžníka zo zmenky (vystaviteľa)		

Vzor směnky FinancieOnline.sk
<https://financieonline.sk/wp-content/uploads/2015/06/zmenka.jpg>

Účinky prohlášení rukojmího

- Směnečný rukojmí zavázán jako ten, za koho se zaručil (přímý vs. nepřímý dlužník)
- Závazek avala není subsidiární
- Formální akcesorita – čl. I § 32 odst. 2 ZSŠ

Námitkové postavení avala

- Aval může uplatnit pouze ty námitky, které se zakládají na jeho vlastních vztazích k majiteli směnky, nikoli ale na vztazích avaláta k majiteli směnky
- Argument a fortiori k čl. I § 32 ZSŠ – nevadí-li materiální vady u avaláta, tím spíše nemůže aval namítnout nedostatky „nižšího druhu“
- Vymínění uplatnění námitek ve směnečné smlouvě

Námitkové postavení avala

Směnečný rukojmí nemůže uplatnit proti směnečnému platebnímu rozkazu námitky, které se zakládají pouze na vztahu remitenta a akceptanta (popř. výstavce), nýbrž může uplatnit námitky, které se zakládají na jeho vlastním vztahu k remitentovi.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3627/2007

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2007, sp. zn. 29 Odo 1379/2006

Námitkové postavení avala

Námitka zániku závazku ze směnky v důsledku zaplacení směnečné sumy, resp. v důsledku započtení pohledávky směnečného dlužníka, náleží každému směnečnému dlužníku.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2003 sp. zn. 29 Odo 483/2002

Jednatel společnosti jako aval za s.r.o.

Podepsal-li druhý žalovaný kupní smlouvu, jejíž součástí byla i směnečná dohoda mezi žalobcem a první žalovanou, jako jednatel první žalované, následně zajišťovací směnku avaloval a netvrdil, že se žalobcem uzavřel směnečnou dohodu jiného obsahu, nemá Nejvyšší soud pochyb o tom, že převzal se souhlasem žalobce směnečné rukojemství za stejných podmínek, za jakých převzala první žalovaná závazek ze směnky. Přísluší mu tedy kauzální námitka zániku zajištěného závazku z jeho vlastního vztahu se žalobcem.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2009 sp. zn. 29 Cdo 3727/2007

Ústavní soud v souvislosti s ustanovením § 17 zákona směnečného a šekového řešil problematiku vzájemného vztahu „formálnosti“ směnečného řízení a možnosti uplatnění tzv. kauzálních námitek a dospěl k závěru, že institut směnky je sice založen na přísné formálnosti směnečných vztahů, nicméně tato formálnost samotná by neměla vychylovat práva ze směnečného vztahu plynoucí ve prospěch jedné ze zúčastněných stran, zejména je-li druhou smluvní stranou spotřebitel (nepodnikatel), po němž nelze znalost specifické směnečné úpravy spravedlivě požadovat. Vzhledem k tomu již v minulosti Ústavní soud zaujal stanovisko, podle kterého není vyloučeno vznášet i tzv. kauzální námítky proti majiteli indosované směnky, i když nebyla naplněna dispozice citovaného ustanovení § 17 zákona směnečného a šekového, podle kterého ten, kdo je žalován ze směnky, nemůže činit majiteli námítky, které se zakládají na jeho vlastních vztazích k výstavci nebo k dřívějším majitelům, „ledaže majitel při nabývání směnky jednal vědomě na škodu dlužníka“. Především pak v nález ze dne 16. 9. 2015 sp. zn. [I. ÚS 290/15](#) (N 169/78 SbNU 531) **Ústavní soud konstatoval, že tyto premisy se uplatní i na posuzování otázky (ne)přípustnosti tzv. kauzálních námitek uplatněných směnečným ručitelem (avalem) s tím, že obecné soudy jsou povinny při své rozhodovací činnosti (s ohledem na konkrétní okolnosti posuzovaného případu) hledat taková interpretační a aplikační východiska, která zabrání zneužívání práv v důsledku nepřiměřené aplikace směnečných institutů v neprospěch účastníka směnečného vztahu – spotřebitele.**

Z těchto důvodů bylo třeba zkoumat, zda vedlejší účastník nezneužil své právo na vyplnění směnečné sumy podle dohody obsažené ve smlouvě o půjčce, resp. zda směnka nebyla nástrojem k tomu, aby „kryla“ jednání vedlejšího účastníka *contra bonos mores* v rámci mimosměnečného vztahu. V tomto ohledu je třeba řádně projednat také stěžovatčinu námítku nepřiměřenosti smluvní pokuty ve výši 0,25 % za každý den prodlení, která v kombinaci se smluvním úrokem 16 % p. a. měla představovat úrok v celkové výši 107,25 % z půjčené částky ročně.

Nález Ústavního soudu ze dne 24. 1. 2017 sp. zn. III. ÚS 1293/16

Avalátem z donucení

Výstavce řádně vystaví směnku opatřenou rektadoložkou, směnka není při emisi avalována, o jejím avalování ani žádný z účastníků neuvažuje. Mezi stranami dojde ke sporu o oprávněnosti směnkou utvrzené pohledávky, remitent ve snaze předejít případným kauzálním námitkám nechá směnku avalovat nastrčenou spřátelenou osobou.

Výstavce odmítne směnku vyplatit, remitent se proto obrátí na „nastrčeného avala“, který směnku bez námitek zaplatí, a následně vede vlastní regres vůči výstavci.

KOTÁSEK, Josef. Zákon směnečný a šekový. Komentář. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 196.

KOTÁSEK, Josef. Avalátem z donucení. Obchodní právo. 2016, č. 11.

Postavení avala při zaplacení směnky

– Směnečný regres – čl. I § 32 odst. 3 ZSŠ

Zaplatí-li směnečný rukojmí směnku, nabývá práv ze směnky proti tomu, za koho se zaručil, a proti všem, kdož jsou této osobě směnečně zavázáni.

– Právo na vydání směnečné listiny – čl. I § 50 odst. 1 ZSŠ

– Obsah práv – čl. I § 49 ZSŠ

Kdo vyplatí směnku, může vymáhat na svých předchůdcích:

- 1. celou částku, kterou zaplatil;*
- 2. šestiprocentní úroky z této částky ode dne, kdy zaplatil;*
- 3. své útraty;*
- 4. odměnu, která se vypočte podle § 48 odst. 1 č. 4.*

Postavení avala při vyplacení směnky

– Občanskoprávní regres

Směnečný rukojmí, který zaplatil směnku, nenabývá práv ze směnky vůči dalším rukojmím, zaručivším se za téhož dlužníka (výstavce vlastní směnky).

Vnitřní vztah mezi takovými směnečnými rukojmími, jenž nemá povahu vztahu směnečného, se řídí pravidly určenými ustanovením § 511 odst. 2 a 3 obč. zák.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2653/2015

Zásahy do textu směnky

- Neautorizované změny – neoprávněná změna textu směnky (čl. I § 69 ZSŠ)
- Autorizované změny – blankosměnka (čl. I § 10 ZSŠ)

Neoprávněná změna textu směnky

Čl. I § 69 ZSŠ

Byl-li změněn text směnky, jsou ti, kdož se podepsali na směnku po této změně, zavázáni podle změněného textu; ti, kdož se podepsali dříve, jsou zavázáni podle textu původního.

Příklad zásahu do textu platné směnky

Výstavce emituje vlastní směnku znějící na částku 1.000,-Kč. Remitent směnku převede indosamentem na I1 a ten dále na I2. Majitel I2 s cílem opatřit si prodejem směnky vyšší částku zfalšuje údaj směnečné sumy na 10.000,-Kč a směnku převede na I3 a ten dále na I4.

Blankosměnka

Čl. I § 10 ZSŠ

Nebyla-li směnka, která byla při vydání neúplná, vyplněna tak, jak bylo ujednání, nemůže se namítat majiteli směnky, že tato ujednání nebyla dodržena, ledaže majitel směnky ve zlé víře anebo se při nabývání směnky provinil hrubou nedbalostí.

Charakteristické znaky blankosměnky

1. podepsaná listina
2. listina je určena za směnka
3. neúplnost je záměrem účastníků
4. sjednání směnečného vyplňovacího práva

Dohoda o směnečném vyplňovacím právu

*Vyplňovací právo vzniká dohodou, uzavřenou mezi osobou podepsanou na blankosměnce a osobou, které byla blankosměnka vydána (tj. majitelem listiny). Tímto ujednáním je vymezen obsah vyplňovacího práva (tj. určeno, kdy a jakým způsobem může jeho nositel chybějící údaje do blankosměnky doplnit). **Dohoda nemusí mít písemnou formu (postačí, je-li uzavřena ústně, případně jen konkludentně) a její obsah může být zachycen i jen v jednostranném prohlášení, které pak slouží jako doklad o udělení vyplňovacího práva a jeho rozsahu. Při převodu (nebo přechodu) blankosměnky na jinou osobu právo vyplnit blankosměnku přechází na nabyvatele listiny, aniž by bylo nutné ohledně něj uzavírat smlouvu o postoupení pohledávky nebo smlouvu obdobnou, přičemž obsah vyplňovacího práva se bez dalšího (tj. pouze v důsledku převodu či přechodu blankosměnky na jinou osobu) změnit nemůže. I po převodu (nebo přechodu) blankosměnky na jinou osobu je tak pro vyplnění chybějících údajů nadále určující pouze obsah uzavřené dohody o vyplnění.***

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 2605/2007, ze dne 22.4.2009

Určitost dohody o směnečném vyplňovacím právu

Je-li v dohodě o vyplnění blankosměnky smluveno právo majitele bez dalšího vyplnit datum splatnosti, má majitel blankosměnky právo doplnit do blankosměnky jakékoliv datum splatnosti. Jedná-li se o zajišťovací směnku, nesmí vyplněné datum předcházet datu splatnosti zajišťovaného dluhu.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 10. 2004, sp. zn. 9 Cmo 274/2004

Fikce sjednání směnečného vyplňovacího práva

Jestliže výstavce a směnečný rukojmí podepsali blankosměnku, ve které nebyly vyplněny údaje směnečné sumy, data splatnosti a data vystavení, přičemž písemná dohoda o vyplňovacím právu výslovně upravovala pouze podmínky pro vyplnění údajů směnečné sumy a data splatnosti, a remitentovi ji předali, platí, že mu konkludentně udělili právo blankosměnku doplnit i ohledně data vystavení.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.12.2008, č.j. 29 Odo 1621/2006

Fikce sjednání směnečného vyplňovacího práva

Pouze ze skutečnosti, že při vydání blankosměnky byly zúčastněnými stranami výslovně upraveny podmínky, za nichž mají být na blankosměnce vyplněny jen některé z chybějících údajů, ještě nelze bez dalšího usuzovat na to, že vyplňovací právo nebylo sjednáno i ohledně dalších (na směnce dosud nevyplněných údajů).

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.12.2013, č.j. 29 Cdo 1541/2011

Směnečné vyplňovací právo

- Smluvní povaha, převoditelné, zděditelné, neodvolatelné
- Povaha – zmocnění vs. kreační oprávnění
- Promlčení směnečného vyplňovacího práva

Promlčení směnečného vyplňovacího práva

- Judikatura – směnečné vyplňovací oprávnění se nepromlčuje (rozsudek Vrchního soudu v Praha ze dne 18. 10. 2004 sp. zn. 9 Cmo 274/2004, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2010 sp. zn. 29 Cdo 1181/2009)
- Argumenty – akcesorická povaha, vyplňovací oprávnění není právem vymahatelným u soudu
- Praxe – doplnění zajištění blankosměnky až poté, co se zajišťovaný dluh promlčí
- Možné východisko – doplnění blankosměnky v rozporu s dobrými mravy

Převod směnečného vyplňovacího práva

S převodem nebo přechodem blankosměnky přechází na nabyvatele bez dalšího i právo ji vyplnit.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2008 sp. zn. 29 Odo 1407/2006, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 89/2009

Účinky doplnění blankosměnky

Blankosměnka se stává směnkou (za předpokladu, že listina po vyplnění bílých míst má kvalitu směnky) až vyplněním, odtud teprve vznikají práva směnečná, a to se zpětnými účinky (ex tunc).

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2015 sp. zn. 31 Cdo 4087/2013, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 103/2016

Doplnění blankosměnky v rozporu s dohodou

- Doplnění blankosměnky v rozporu s SVP nezpůsobuje neplatnost směnky
- Námitka protismluvného doplnění blankosměnky
- Kvantitativní vs. kvalitativní údaje

Směnečná suma

Obsahuje-li dohoda o vyplnění blankosměnky ujednání, podle něhož blankosměnka zajišťuje splnění všech pohledávek konkrétního věřitele, je nabyvatel blankosměnky oprávněn vyplnit údaj směnečné sumy částkou odpovídající pohledávkám (jen) tohoto věřitele.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2009 sp. zn. 2605/2007, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 29 Cdo 2605/2007

Datum splatnosti

Skutečnost, že majitel blankosměnku vyplnil v rozporu s vyplňovacím právem údajem pozdějšího data splatnosti, bez dalšího neznamena, že by neměl vůči dlužníku, který vadné vyplnění namítne, právo na zaplacení směnky. V této souvislosti je nezbytné posoudit, zda jde o „podvyplnění“ blankosměnky v údaji data splatnosti nebo zda majitel blankosměnky nezmařil dlužníku případnou námitku promlčení.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 8. 2009 sp. zn. 29 Cdo 5260/2007, publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 84/2010

Nedoplnění údaje v rozporu s dohodou

Blankosměnka se stává skutečnou směnkou až jejím vyplněním. V situaci, kdy majitel listiny nevyužije právo doplnit do blankosměnky pouze údaj, ohledně něhož se může uplatnit některá ze zákonem upravených „náhrad“, a takovou listinu uplatní u soudu, dává tím zřetelně najevo, že i ohledně tohoto údaje považuje blankosměnku (prostřednictvím zákonem stanovené fikce) již za „vyplněnou“. Za tohoto stavu pak nelze dovozovat, že předložená listina není (dosud) směnkou, neboť neobsahuje všechny zákonem stanovené náležitosti, a žalobce tudíž jen proto nemá (do doby, než chybějící údaje budou v souladu s dohodou o vyplnění blankosměnky do listiny doplněny) právo na zaplacení směnky vůči dlužníkům.

Jestliže v takovém případě nebude výsledná podoba listiny odpovídat uzavřené dohodě o vyplnění blankosměnky (údaje, ohledně nichž se uplatní zákonná fikce, se budou lišit od údajů, jež měly být podle ujednání účastníků směnečného vztahu do blankosměnky doplněny), může se dlužník proti výkonu práv z uplatněné směnky bránit pouze námitkou podle čl. I § 10 SŠZ. To, zda (namítané) porušení vyplňovacího práva bude mít v poměrech dané věci za následek, že směnečný dlužník se povinnosti plnit ze směnky ubrání, pak bude záviset na posouzení konkrétních okolností případu. Určující bude v tomto směru zejména zjištění, zda porušením podmínek, za nichž měla být blankosměnka o chybějící údaje doplněna, došlo ke zhoršení postavení směnečného dlužníka.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2017 sp. zn. 29 Cdo 731/2015

Převod blankosměnky

- Pokud (dokud) blankosměnka neopustí původní vztahy výstavce blankosměnky – věřitel, může dlužník namítat protismluvné doplnění blankosměnky věřiteli bez dalšího
- Pokud dojde k převodu blankosměnky - čl. I § 10 ZSŠ – zlá víra, hrubá nedbalost (čl. I § 17 ZSŠ vědomé jednání na škodu dlužníka)
- Informační doložky na blankosměnce
- [Upozornění na \(blanko\)směnky v oběhu](#)

Umoření blankosměnky

- Blankosměnku lze umořit jako prostou listinu
- Další osud směnečného vyplňovacího práva?
 - Zánik společně se ztrátou/zničením blankosměnky, neobnovuje se – zahraničí – umořovací řízení chrání pouze dlužníka před případným zneužitím blankosměnky
 - Lze vyplňovací právo realizovat i po umoření?

Děkuji za pozornost

Tato prezentace vychází z prezentací doc. JUDr. Josefa Kotáska, Ph.D. „Směnečné rukojemství“ a „Námitkové postavení směnečných dlužníků“